

FÜGGETLEN RENDÉSZETI PANASZTESTÜLET

☒: 1358 Budapest, Széchenyi rkp. 19.

☎: 441-6501

Ügyszám: 232/2008/Pan.

A Független Rendészeti Panasztestület

15/2009. (I. 28.) számú

állásfoglalása

A Független Rendészeti Panasztestület (a továbbiakban: Testület) panaszos¹ 2008. szeptember 30-án előterjesztett panaszára indult eljárásban a 2009. január 28-án megtartott zárt ülése alapján – dr. Juhász Imre elnökhelyettes, testületi tag és Fráterné dr. Ferenczy Nóra testületi tag különvéleményével – született állásfoglalását

á t t e s z i

az intézkedést foganatosító szerv, a Budapesti Rendőr-főkapitányság (a továbbiakban: BRFK) vezetőjéhez.

A Testület megállapítása szerint a vizsgált ügyben alapjogot sértő intézkedésre nem került sor, ezért a Testület a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.) 93.§-ának (2) bekezdése szerint a panasz áttételéről döntött.

A Testület állásfoglalása ellen jogorvoslatnak helye nincs.

Indokolás

A panaszos a Budapest, V. kerület, Szabadság téren 2008. szeptember 20-án megtartott köztéri demonstráción foganatosított rendőri intézkedések kapcsán terjesztette elő panaszát és kérte, hogy azt a Testület vizsgálja ki.

I.

A panaszos beadványában előadja, hogy 2008. szeptember 20-án, a Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalom által bejelentett rendezvényen jogvédő szervezetének (...) a tagjaival a „politikai szabadságjogaikat gyakorlók terhére elkövetett jogsértések megelőzését és hatékony kezelését célzó jogvédő ügyeleti – megfigyelői szolgálatot” látott el, a melyről előzetesen a BRFK-t is értesítette.

¹ Az Rtv. 93/A. § (8) bekezdése értelmében a panaszos személyes adatait töröltük.

A panaszos végigkísérte a rendezvény keretében vonuló tömeg útját a Hősök terétől a Szabadság térig, ahová 18.00 óra körüli időben érkeztek a demonstrálók. A téren felállított színpadon ekkor éppen a rendezvény egyik szónoka beszélt és azt kérdezte a jelenlévőktől, hogy „mi történik a Szabadság téri emlékműnél?” Ezen személy a panaszos elmondása szerint felszólította a helyszínen lévőket, hogy ne menjenek az emlékmű közelébe, figyeljenek a demonstráció bejelentett programjára.

A panaszos megjegyzi, hogy ekkor az emlékmű irányából füstöt észlelt és látta, hogy többen az emlékmű felé szaladnak, a tömeg túlnyomó része azonban a színpadnál maradt. A panaszos ezzel szemben az egyik kollégájával az emlékmű felé indult, amely kettős fémkordonnal volt elkerítve. A kordon két sora között a panaszos 15-20 rendőr jelenlétét észlelte, akik felé a tömeg cipőket dobált. Megjegyzi, hogy a dobált tárgyak némelyike a rendőrök pajzsán koppant ugyan, de azok „a hang alapján nem tűntek testi épséget sértőnek”.

Hamarosan újabb rendőri erők érkeztek a kordonnal elzárt területre. Eközben a panaszos felfigyelt egy férfira, aki kezében magyar és Árpád-sávós zászlókat tartott, és akit az érkező rendőrök a panaszos véleménye szerint annak ellenére fogtak el és „rántottak be” a kordon mögé, hogy semmi jogelleneset nem követett el.

A panaszos elmondása szerint a férfival történtek feldühítették az ott lévő embereket, mivel a rendőri fellépést indokolatlannak tartották. Ennek hatására fokozódott a kiabálás, a tömeg „pirotechnikai eszközöket” kezdett dobálni a rendőrök felé, amelyek a panaszos észlelése szerint a rendőröktől relatíve távol értek földet, elismeri ugyanakkor, hogy ebben az időben a jelenlévők már súlyosabb tárgyakat is dobáltak.

Ekkor a rendőrség előzetes felszólítás nélkül könnygáz gránátokat lőtt a tömegbe, melynek hatására a helyszínen tartózkodók – köztük a panaszos és kollégái – futásnak eredtek a Deák tér irányába. A gránátok bevetését követően a panaszos elmondása szerint a tér minden részén rendkívül sűrű könnygáz felhő keletkezett, amelytől az emberek jelentős számban fuldokoltak, hánytak, összeestek, többen sokkos állapotba kerültek – ahogyan a panaszos és kollégái is –, és napokkal később is panaszaik voltak.

A panaszos és kollégái a Szabadság tér Deák tér felőli részén tapasztalták a legsúlyosabb helyzetet, ahol a fájdalmakat okozó tünetektől az emberek többsége csak támo lygott és képtelen volt a helyszínt elhagyni. Álláspontja szerint erre tekintettel a könnygáz bevetése a tömegoszlatási céllal épp ellenkező hatást váltott ki.

A panaszos beadványának hangsúlyos részét jelentik a demonstráció feloszlása során bevetett könnygázzal kapcsolatosan megfogalmazott aggályai és kérdései. A panaszos e tekintetben azzal a feltevessel él, hogy a panaszolt intézkedés folyamán a rendőrség egy dibenz-(b,f)-1,4-oxazephine (CR) (CAS 257-07-8) megjelölésű vegyi anyagot, CR gázt használt. Ezzel kapcsolatosan kéri a Testület vizsgálatát arra vonatkozóan, hogy ilyen gáz használatára sor került-e, és ha igen, milyen mennyiségben és töménységben. Amennyiben pedig másféle gáz bevetését rendelték el, tájékoztatást vár arról, hogy ez milyen szer volt, milyen mennyiségben használták, használták-e csapadékos időben

vagy zárt térben, mikor és kinek az engedélye alapján rendszeresítették, végül, hogy miért nem tájékoztatták a lakosságot az anyag hatóanyagáról, a fellépő tünetekről, és arról, hogy az a viselt ruházat által még napokig okozhat tüneteket.

A Szabadság téri tüntetés – panaszos szerint jogellenes – felosztatását követően panaszos és kollégái számos más jelenlévővel egyetemben a szabadság téri Hazatérés temploma felé haladtak, melynek vasrácsa nyitott állapotban volt. Megjegyzi, hogy itt sem ekkor, sem később nem észlelt semmilyen erőszakos, közösségellenes, vagy bármilyen jogellenes cselekményt.

A panaszos társaival ezt követően a Nádor utca felől felálló rendőrsorfallal egyik parancsnokával szeretett volna beszélni, hogy a korábban előállított zászlós férfinak jogi segítséget nyújthassanak, ezért a Nádor utca – Szabadság tér sarkánál felállított rendőri egységhez lépett. Nekik felmutatta nemzeti szalagos, fényképes kitűzőjét, megmondta nevét, közölte jelenléte célját, és kérte, hogy beszélhessen a felelős rendőri vezetővel. A megszólított rendőrök a kérés többszöri megismétlése után sem teljesítették a panaszos kérését, és felszólították, hogy hagyja el a helyszínt az Arany János utca irányába. Miután a panaszos kérését többször elismételte és a helyszínen maradt, a rendőrök parancsszóra, a panaszos számára elfogadható indok nélkül elkezdtek kiszorítani a panaszost és a vele jelen lévőket az Arany János utcai metrómegálló irányába, holott semmilyen fenyegető vagy jogellenesnek minősíthető magatartást nem mutattak. Néhány tíz méter után a sorfallal megállt, és ekkor a panaszos újra kérte, hogy a parancsnokkal felvesse a kapcsolatot, de újfent nem járt sikerrel, sőt a sorfallal hamarosan tovább szorította a kisebb csoportot a Hazatérés temploma irányába, ahová végül a panaszos és társai „szinte szó szerint bemenekültek” a rendőrök elől.

A beadvány szerint a rendőrök a templom bejáratánál összegyűlt tömeg szélén állókat agresszívan lökdösték pajzsaikkal, aminek nyomán huzakodás vette kezdetét, és az emberek próbálták lassítani a pajzsok toló mozgását kezükkel. A panaszos ekkor nem észlelt dobálást, vagy a rendőrök testi épségét fenyegető más cselekményt, ennek ellenére könnygáz palackból több fújást is észlelt, ami elárasztotta a lépcsőn lévő 200-300 embert. A könnygáz hatására pánik tört ki az ott lévők között, és többen betódultak a templom belsejébe, ahol ekkor istentisztelet zajlott. A panaszos elmondása szerint a könnygáz beáramlott a templom légtérébe, ahol többen köhögni, fuldokolni kezdtek és az embereken rémület vett erőt. Az istentisztelet eközben tovább folytatódott. A panaszos ekkor megpróbálta telefonon elérni a BRFK szóvivőjét, hogy tájékoztassa a kialakult helyzetről, és mielőbbi intézkedést kérjen, de nem járt sikerrel. Elérte ugyanakkor (...) alezredes urat, aki ígéretet tett, hogy tájékozik a történetekről.

A rendőrség utoljára 18 óra 30 perc és 18 óra 40 perc között szólította fel a templomnál lévőket az elvonulásra. A panaszos észlelése szerint a felszólítás nehezen volt érthető, akadozva adott utasítást az Arany János utcai metrómegálló felé távozásra. Ekkor a rendőrsorfallal a templom előtt állt kb. 10 méterre, ezért a tömeg nem mozdult, tartva attól, hogy előállítják őket. A panaszos megítélése szerint a felszólítás nyilvánvalóan jogellenes volt, mivel a templom lépcsőjén álló személyek nem

tüntettek, nem követtek el semmi jogelleneset, sőt nem is közterületen álltak, hanem egy egyházi tulajdonú ingatlan területén, miközben a templomban istentisztelet zajlott.

A panaszos a jogellenes intézkedés megszüntetése érdekében ismét megpróbálta felvenni a kapcsolatot az illetékes parancsnokkal, ezért néhány társa kíséretében a kordonhoz lépett, majd a kordon mögött álló rendőrtisztet arra kérte, hogy jelezze az oszlatásra felszólítást bemondó tisztnek, hogy a panaszos beszélni szeretne vele. Erre nem került sor, a kordon mögötti rendőr a panaszost a terület elhagyására szólította fel, illetve a panaszos kérdésére azt válaszolta, hogy mindenkinek távoznia kell. A panaszos visszament a templom lépcsőjéhez, és tájékoztatta az ott lévőket arról, hogy a helyszínt el kell hagyniuk. Elmondása szerint a hírt mindenki megdöbbenve fogadta, és a rendőrök fenyegető jelenléte miatt továbbra sem merte senki elhagyni a templom bejáratának vasráccsal védett részét.

A panaszos ezután a templomban lévőket is tájékoztatta a helyzetről, majd mikor kiment a templomból látta, hogy a kordont a Nádor utca magasságába visszavonták.

Elmondása szerint ekkor, tehát 19.00 óra táján érkezett a helyszínre Balog Zoltán, az Országgyűlés Emberi Jogi Bizottságának elnöke, aki közölte, hogy beszélt az Országos Rendőr-főkapitányság (a továbbiakban: ORFK) egyik vezetőjével, és azt jelezték neki, hogy nem kell mindenkinek elhagyni a helyszínt, az istentisztelet folytatódhat, és aki akar, az szabadon távozhat az Arany János utcai metrómegálló irányába.

A panaszos és társai kb. 19 óra 30 perckor hagyták el a templomot, és elkísérték a megdöbbent és megijedt embereket a Deák térig, ahonnan mindenki békésen elvonult.

A panaszos álláspontja szerint a fenti intézkedések foganatosításával a rendőrség megsértette az Rtv. 59. §-át, a Rendőrség Szolgálati Szabályzatáról szóló 62/2007. (XII. 23.) IRM rendelet (a továbbiakban: Szolgálati Szabályzat) 57., 58. és 74. §-ait, továbbá a rendezvények rendjének biztosításával kapcsolatos rendőri feladatokról szóló 15/1990 (V. 14.) BM rendelet (a továbbiakban: BM rendelet) 15. §-ának (3) és (4) bekezdéseiben foglaltakat.

A panaszos több tekintetben megkérdőjelezhetőnek tartja a tömegoszlatás jog- és szakszerűségét.

Értelmetlennek tartja, hogy a rendőrség a szabadság téri emlékmű köré kettős kordont húzott, és ezzel megakadályozta a demonstráció „előre deklarált célját”, vagyis hogy a résztvevők lábbeliket helyezzék el az emlékműnél.

Sérelmezi, hogy a tömegoszlatás előtt nem lehetett hallani felszólítást, illetve utóbb a rendőrség nem biztosított elvonulási útvonalat. Ugyancsak sérelmezi, hogy a hatóság meg sem próbálta elkülöníteni „a pár tucat dobálózt a békés tömegtől”, ezáltal lehetetlenné téve a tüntetés folytatását. Különösen elfogadhatatlannak tartja a könnygáz alkalmazását a békés tüntetőkkel szemben, és azt, hogy békés embereket

szorítottak be a rendőrök a Hazatérés templomába, majd őket paprika spray-vel fújták le.

Álláspontja szerint a Szabadság téren felállított színpad és az emlékmű közötti távolság nem indokolta, hogy a tér azon része is kiürítésre kerüljön, ahol az emlékműnél elkövetett cselekményekben nem részes személyek tartózkodtak.

Utalást tesz az Emberi Jogok Európai Bírósága Ezelin v. France ügyben ([1991] ECHR. 29; 11800/85;) hozott határozatára, amely a panaszos szerint kimondja: „a magánszemély az elszórtan előforduló, a tüntetésben részt vevő más személyek által elkövetett erőszak, vagy más büntetendő cselekmények eredményeképpen sem szűnik meg élvezni a békés célú gyülekezéshez való jogot, amennyiben szándékai, vagy magatartása békés marad.” Az ebben foglaltak a panaszos nézete szerint ugyancsak alátámasztják véleményét arról, hogy a Szabadság téren foganatosított oszlatás jogszerűtlen volt.

Sérelmezi, hogy a rendőrség nem működött együtt a Nemzeti Jogvédő Szolgálattal, mert álláspontja szerint azzal az események elfajulása elkerülhető lett volna.

Hibásnak ítéli továbbá a kiemelések ötletszerű végrehajtását, mert a rendőrség nem a hangadók ellen lépett fel.

Hiányolja ezen túlmenően a fokozatosság elvének érvényesülését, vagyis hogy a rendőrség azonnal könnygázt vetett be. A fentiekre tekintettel panasszal kíván élni a részletesen körülírt rendőri intézkedések miatt.

II.

A Testület a panasz kivizsgálásához szükséges információk beszerzése érdekében megkereséssel fordult Budapest Rendőrfőkapitányához és a Készenléti Rendőrség parancsnokához. Ezen túlmenően a Testület megkereste a panaszost, és arra kérte, hogy küldje meg (i) a panasz előterjesztése óta a panasszal összefüggésben keletkezett, vagy tudomására jutott iratokat, adatokat, információkat, kép- és hangfelvételeket; (ii) a nyilatkozattételre hajlandó tanúk nevét és elérhetőségét; (iii) az esetlegesen keletkezett szakértői, vagy egyéb vizsgálati anyagokat. Erre válaszként a panaszos 2008. november 18-án kelt levelében úgy nyilatkozott, hogy az általa már korábban hivatkozott (a zászlót tartó férfi elfogását rögzítő) videofelvétel, valamint a levélben felsorolt további három, interneten elérhető felvétel kellő bizonyítékul szolgál, ezért a panaszos tanúk bejelentését nem tartja szükségesnek. Ezen túlmenően a panaszos csatolta Samu István, r. vezérőrnagy, országos főkapitány-helyettes neki címzett levelét, és két, CD-Romon rögzített videofelvételt is.

A rendelkezésre bocsátott dokumentumok, valamint kép- és hangfelvételek tanulmányozását követően a Testület az alábbiak szerint alakította ki állásfoglalását.

1. A Testület elsőként a panaszos fellépésének jogcímét vizsgálta. Az Rtv. 92. §-ának (1) bekezdése alapján ugyanis panasszal az fordulhat a Testülethez, akinek az Rtv. IV., V. és VI. fejezetében meghatározott kötelezettség megsértése, a rendőri intézkedés, annak elmulasztása, a kényszerítő eszköz alkalmazása (együttesen: intézkedés) alapvető jogát sértette. E jogszabályhely értelmében a rendőri intézkedések folytán előállt jogsérelmek orvoslását mindenki csak a maga vonatkozásában kérheti. Ugyan az Rtv. 92. § (3) bekezdése lehetőséget biztosít jogvédő szervezetek fellépésre is, azonban csak jogi képviselőként, egyéni panaszosok meghatalmazása alapján – *actio popularis* jellegű (azaz közérdekű) panaszok tehát nem nyújthatók be.

Mivel pedig a panaszos nem csatolt be a rendezvény résztvevőitől meghatalmazást, a Testület nem foglalkozhat a panaszos által felsorolt valamennyi kérdéssel, vizsgálatát csak a panaszos alapvető jogait ért esetleges sérelmekre kell korlátoznia.

A Testület ezért nem tér ki részletesen arra a kérdésre, hogy jogszerű volt-e rendőrség részéről a szabadság téri emlékmű köré kettős kordont húzni, és ezzel megakadályozni, hogy a résztvevők lábbeliket helyezzenek el az emlékműnél, hiszen a panaszos ilyen szándékáról nem számol be. Szintén nem terjed ki a Testület hatásköre annak vizsgálatára, hogy sértette-e a rendőrség eljárása a Hazatérés templomában tartózkodók vallásszabadságát, mivel a panaszos panaszában nem állítja, hogy ő maga részt vett volna az istentiszteleten, vagy ilyen szándéka lett volna, így az ő vallásszabadsága sérelmének lehetősége a konkrét ügyben nem merül fel.

A Testület az Rtv.-ben foglalt hatásköri korlátozásra tekintettel ezért a panaszos gyülekezési jogának, a könnygázgránátok alkalmazása kapcsán az egészséghez fűződő jogának, a Nádor utca sarkánál és a Hazatérés templománál történt események vonatkozásában pedig a mozgásszabadságának lehetséges sérelmét vizsgálta.

2. A panaszos gyülekezési jogának lehetséges sérelme és a tömegoszlatás jogszerűségének tekintetében a Testület a következő megállapításokra jutott.

A Készenléti Rendőrség parancsnoka a Testület megkeresésére küldött levelében a következőket rögzíti: 18 óra 20 perckor a Készenléti Rendőrség állománya előrevonult az Aulich utca – Szabadság tér kereszteződéséhez, mivel a kordon mögött biztosítási feladatot ellátó rendőröket a térre érkező tömeg cipőkkel és más tárgyakkal megdobálta, illetőleg az emlékművet biztosító kerítést rángatta, megbontotta. 18 óra 21 perckor a tér északkeleti oldalán lévő rendőri erőket megerősítették, ennek ellenére a tömeg agresszivitása növekedett, és kövekkel, üvegekkel, tűzijáték-rakétákkal és Molotov-koktélokkal folytatták a dobálást.

A panasz tanúsága szerint a panaszos a Szabadság térre érkezése után röviddel észlelte, hogy az emlékmű környékéről füst száll fel, majd amikor odament, látta, hogy a demonstrálók cipőket dobálnak a kordonon belül lévő rendőrök felé. Beszámolója szerint csak a jogellenes cselekményt el nem követő zászlós férfi elfogását követően kezdett a tömeg „pirotechnikai eszközöket” és súlyosabb tárgyakat dobálni.

A panaszos elmondásának e tekintetben ellentmondanak a beszerzett videofelvételek és a saját panaszában foglaltak is. Azon a felvételen, amelyet a panaszos a további bizonyítékokat bekérő levél után a Testület rendelkezésére bocsátott, jól látható, hogy a demonstrálók már a zászlós férfi elfogását megelőzően köveket és több Molotov-koktélt dobtak a kordonon belüli területre, ahol emiatt ekkorra már sűrű füst alakult ki. Ezt támasztja alá a panaszos saját elmondása is, amely szerint a Szabadság téren felállított színpadhoz érkezve az emlékmű irányából füstöt észlelt, és emiatt indult abba az irányba. Nyilvánvaló, hogy ha már ekkor – panasz szerint a zászlót tartó személy elfogása előtt – füstöt látott, akkor a Molotov-koktélok dobálása már az elfogás előtt meg kellett, hogy kezdődjön. A zászlót tartó személy egyébként – ahogyan ez szintén jól látszik a panaszos által becsatolt felvételeken – a kordon egy elemét félretolva belépett az elzárt területre, az ott lévő tárgyakat a földről felszedte, és a rendőröket dobálni kezdte, tehát nem helytálló az a panaszban foglalt kijelentés, hogy e személy nem követett el jogellenes cselekményt (bár e tekintetben a panaszos úgy fogalmaz, hogy ő és kollégái nem láttak ilyet, ami nyilvánvalóan nem zárható ki).

Annyi a felvételekből bizonyosan megállapítható, hogy a tömeg agresszív fellépését, a kövek és Molotov-koktélok dobálását nem az említett férfi elfogása váltotta ki. A Testület mindazonáltal le kívánja szögezni, hogy egyrészt a rendőrök cipőkkel való megdobálása sem elfogadható magatartás, másrészt abban az esetben is bűncselekmény lett volna a rendőrök testi sérülés okozására alkalmas tárgyakkal, eszközökkel való megdobálása, ha a zászlót tartó személy elfogása egyébként nem lett volna jogszerű.

A tömegosztatás jogszerűtlenségével kapcsolatos álláspontját a panaszos arra alapozza, hogy

- (i) a rendőrségnek különbséget kellett volna tennie a zavargók, és a békés tüntetők között, és olyan módon kellett volna felosztatnia a békétlen csoportot, amely a többi tüntető gyülekezési jogának további gyakorlását lehetővé tette volna;
- (ii) nem hangzott el a megfelelő számú és megfelelően hallható felszólítás az osztatás megkezdése előtt,
- (iii) a rendőrség az osztatás során nem a fokozatosság elvének figyelembe vételével járt el.

2/A. A békés és békétlen megjelentek elkülönült kezelésével kapcsolatban a Testület az alábbi következtetésekre jutott.

Amint azt az 55/2001. (XI. 29.) AB határozat kifejti, „az Alkotmánybíróságnak azon álláspontja, hogy az államot pozitív kötelezettségek is terhelik az alapjogok biztosítását illetően, már ítélkezési gyakorlatának korai szakaszában kialakult. A 64/1991. (XII. 17.) AB határozatában például az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az állam kötelessége az alapvető jogok tiszteletben tartásában »nem merül ki abban, hogy tartózkodnia kell megsértésüktől, hanem magában foglalja azt is, hogy gondoskodnia kell az érvényesülésükhöz szükséges feltételekről« [...]. Ebből az is következik, hogy a hatóságnak szükség esetén akár erő alkalmazásával is biztosítania kell a jogszerűen tartott gyűlések lebonyolítását, illetőleg meg kell akadályoznia, hogy

azt mások megzavarják. Ennek az állami kötelezettségnek ad törvényi kifejezést többek között a Gyt. [gyülekezési jogról szóló 1989. évi III. törvény] 11. § (2) bekezdése, illetőleg a Btk. 228/A. és 271/A. §-ai. De ezt fejezi ki a Gyt. 1. §-a is, amikor azt nyilvánítja ki, hogy az állam biztosítja a békés gyülekezés jogának zavartalan — más szavakkal kifejezve: mások által nem megzavarható — gyakorlását.”

A Testület ezen okfejtés mentén egyetért a panaszos azon felvetésével, hogy a gyülekezési joggal kapcsolatos pozitív állami kötelezettség adott esetben nem csak a békés tüntetést kívülről érő támadásokkal szembeni fellépést követelheti meg, hanem azt is, hogy az állami szervek – elsősorban nyilvánvalóan a rendőrség – a békésen demonstráló tömeg gyülekezési jogát a demonstráció céljával – ténylegesen vagy látszólag – egyetértő, de véleményét megengedhetetlen, jogellenes eszközökkel kifejezésre juttató kisebbséggel szemben is megvédjék – például a garázda elemek kiemelésével.

Annak a megítélése, hogy a békés és erőszakos elemek milyen aránya mellett tekinthető a rendezvény egésze még békésnek, nagyon kényes feladat, amelyet csak a konkrét ügy valamennyi körülményét figyelembe véve lehet megfelelően elvégezni. A kérdés megválaszolásában kiemelkedő súlya van annak, hogy a rendezvény törvényességének fenntartásában elsődleges szerepet játszó személy, a szervező miként lép fel a „belülről” jövő rendzavarással szemben.

A gyülekezési jogról szóló 1989. évi III. törvény (a továbbiakban: Gytv.) 11. § (1) bekezdése szerint a rendezvény rendjének biztosításáról a szervező gondoskodik. A (2) bekezdés értelmében a rendőrség fő szabály szerint a szervező kérésére intézkedhet a rendezvényt megzavaró személyek eltávolításáról. A 12. § (1) bekezdése szerint, ha a rendezvény résztvevőinek magatartása a rendezvény törvényességét veszélyezteti, s a rend másként nem állítható helyre, a szervező köteles a rendezvényt felosztatni.

Jelen ügyben nincsen arra utaló adat, hogy a panasszal érintett rendezvény szervezője bármit tett volna a rendőrök megtámadó csoport tagjainak megfékezése érdekében. Sőt, az állampolgári jogok országgyűlési biztosának helyszínen tartózkodó munkatársai a biztos OBH 5266/2008. számú ügyben tett jelentésében arról számoltak be, hogy „a rendbiztosok már a[z oszlatásra irányuló] felszólítást megelőzően megkísérelték felvenni a kapcsolatot a rendezvény szervezőjével, ez azonban csak a tér kiürítését követően járt sikerrel.” Az ombudsman – teljes mértékben elfogulatlanak tekinthető – munkatársai szerint tehát az oszlatásra vonatkozó döntés meghozatala előtt a rendőrök megpróbálták elérni a rendezvény szervezőjét, és csak az erre tett kísérlet kudarca után döntöttek a rendezvény felosztatása mellett.

A szervező a rendezvény „gazdája”, tevékenysége valamennyi résztvevőre kihat, ő jeleníti meg a rendezvény résztvevőit a külvilág felé (ő felel például a résztvevők által okozott károkért is). Amennyiben tehát a szervező nem próbálja meggátolni az erőszakos résztvevőket a jogellenes cselekmények elkövetésében, nem kéri a rendőrség segítségét a rendzavarók eltávolításában, elérhetetlen a rendbiztos számára,

úgy a jogsértő módon fellépő személyek magatartása indokoltan „tudható be” az egész rendezvénynek, függetlenül attól, hogy e személyek esetleg számbeli kisebbségben vannak a résztvevők összességéhez képest. A Testület megítélése szerint ezen az alapon a konkrét ügyben a rendőrség alappal tekintette a rendezvényt békétlennek, és indokoltan döntött a tömeg felosztatásáról. Ez a következtetés összees az ombudsman következtetésével is, amely szerint „a rendezvény felosztatásának elrendelésével kapcsolatosan alapvető joggal összefüggő visszásság nem történt.”

Az Emberi Jogok Európai Bíróságának a panaszos által idézett döntésével kapcsolatban a Testület fontosnak látja leszögezni, hogy egyrészt az Ezelin ügyben a tüntetők által elkövetett jogellenes cselekmények (sértő üzenetek firkálása középületek falára) veszélyessége lényegesen elmaradt a jelen ügyben értékelendő cselekményekétől, másrészt az Ezelin ügy panaszosát a rendezvényen való részvételéért a helyi ügyvédi kamara fegyelmi büntetésben részesítette, tehát a rá kirótt – és a strasbourgi bíróság szerint a gyülekezési jog arányos korlátozását meghaladó – jogkövetkezmény az Ezelin ügy panaszosát nagyobb fokban érintette, mint jelen ügy panaszosát az, hogy az osztatás miatt el kellett hagynia a rendezvény helyszínét. Harmadrészt a panaszos által idézett mondat (amely egyébként az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítéletében ilyen módon ténylegesen nem szerepel), „elszórtan előforduló” erőszakot említ, jelen ügyben azonban nem szórványos, hanem kitartó és intenzív erőszakra volt szó. A Testület álláspontja tehát az, hogy a jelen ügyben „strasbourgi” mércével mérve is indokolt volt az osztatás.

Ráadásul a fentiekén túl a rendőrséget a konkrét ügyben kogens szabályok kötelezték az osztatásra. A panaszos beszámolója, a rendőrség elmondása és a videofelvételek szerint egyes tüntetők a rendőröket kövekkel, pirotechnikai eszközökkel, Molotov-koktélokkal dobálták.

A Gytv. 15. §-ának b) pontja alapján felfegyverkezve jelenik meg a rendezvényen az, aki erőszak vagy fenyegetés alkalmazása érdekében az élet kioltására vagy testi sértés okozására alkalmas eszközt tart magánál. A demonstrálók által tanúsított magatartás a Testület álláspontja szerint a fenti jogszabályhely értelmében vett felfegyverkezett fellépésnek minősül. Márpedig ha a rendezvényen a résztvevők felfegyverkezve jelennek meg, a Gytv. 14. §-ának (1) bekezdése értelmében a rendőrség a rendezvényt köteles felosztatni.

A BM rendelet 14. §-a szerint a rendezvény a Gytv. 12. §-ának (2) bekezdésében meghatározott tilalomba ütközik (miszerint „a rendezvényen résztvevők nem jelenhetnek meg fegyveresen, illetőleg felfegyverkezve”), ha a rendezvényen akár egy személy is fegyveresen vagy felfegyverkezve jelenik meg.

Ezt a rendelkezést a Testület aránytalanul korlátozónak, és eképpen alkotmányosan aggályosnak tartja, hiszen a szó szerinti jogértelmezés alapján a szervezői magatartástól függetlenül egy százezres rendezvényt is kötelező lenne felosztatni, ha akár egyetlen személy is testi sértés okozására alkalmas eszközzel jelenik meg és arra lehet következtetni, hogy ezt fenyegetés alkalmazása érdekében teszi. Ugyanakkor a

jelen ügyben a felfegyverkezve megjelent, és tényleges erőszakot kifejtő személyek létszáma (a szervezői passzivitástól függetlenül is) olyan volt, hogy a Gytv. 14. §-át a rendőrség aggálytalanul alkalmazhatta.

Minderre tekintettel a Testület megítélése szerint az oszlatás elrendelése jogszerű volt, a panaszos gyülekezési jogát a jogszabályoknak megfelelő módon korlátozta a rendőri intézkedés.

2/B. Az oszlatás módjával – a felszólítással és a fokozatosság elvének sérelmével – kapcsolatos panasz vonatkozásában a Testület a következőket állapította meg. A Készenléti Rendőrség parancsnokának tájékoztatása szerint a rendőrökért támadás miatt 18 óra 25 perckor a rendőrség 3 db könnygáz gránátot lőtt ki, amellyel párhuzamosan felszólították a tömeget a tér elhagyására a Bank utca irányába. Ezt követően, 18 óra 30 perckor a Készenléti Rendőrség és a biztosításban résztvevő csapatszolgálati századok állományából egysoros mozgósorfallat állítottak fel, és – a sorfallal előreindulásával – megkezdődött a tér kiürítése a Bank utca felé.

Az eseményekről készült rendőrségi videofelvételek alátámasztják ezt az állítást, és kétséget kizáróan bizonyítják, hogy a felszólítás megtörtént, és arra a gránátok kilövésével egyidejűleg került sor.

A BM rendelet 15. §-ának (3) bekezdése általános kötelezettségként fogalmazza meg, hogy a rendőrség a rendezvény feloszlatásakor jól hallható módon – hangosbeszélőn – figyelmezteti a résztvevőket, hogy ha nem hagynak fel a törvénysértő magatartásukkal, illetőleg a helyszínről önként nem távoznak el, akkor a rendőrség – akár kényszerítő eszköz igénybevételevel is – szétoszlatja a rendezvényt. A felszólítással egyidejűleg a rendőrség közli, hogy a résztvevők rendezvény helyszínét milyen irányban hagyják el. A rendelkezés hozzáfűzi, hogy amennyiben a figyelmeztetés nem vezet eredményre, azt kétszer meg kell ismételni.

Az Rtv. 59. §-ának (1) bekezdése szerint ha a jogellenesen összegyűlt, illetőleg jogellenes magatartást tanúsító tömeg a szétoszlásra irányuló rendőri felszólításnak nem tesz eleget, a Rendőrség – egyéb eszközök mellett – ingerlőgázt alkalmazhat. Az ilyenkor bevetendő eszközök alkalmazására a tömeget előzetesen figyelmeztetni kell, ugyanakkor a kényszerítő eszközök közös szabályait tartalmazó Rtv. 61. § (1) bekezdése kivételt enged a figyelmeztetés alól, ha azt az eset körülményei annak közlését nem teszik lehetővé.

Ezzel összhangban Szolgálati Szabályzat 74. §-ának (4) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a feloszlásra vonatkozó felszólítást a rendőri fellépés megkezdésével egyidejűleg kell foganatosítani, ha a csapaterőt a tömeg részéről közvetlen támadás éri.

A Testület ezért úgy ítélte meg, hogy mivel a tömeg által tanúsított magatartás a konkrét esetben egyértelműen kimerítette a közvetlen támadás fogalmát, és a rendőrségnek jogszabályban biztosított lehetősége (illetve kötelezettsége) volt arra, hogy a kényszerítő eszköz alkalmazását a Szolgálati Szabályzatban foglalt módon

kezdje meg, nem volt jogsértő, hogy a felszólítás a könnygáz gránátok kilövésével egyidejűleg hangzott el.

A panasznak a felszólítás hangerejét kifogásoló részével kapcsolatban a Készenléti Rendőrség parancsnoka elmondta: a kihangosító autó közelében elhelyezett mérőberendezés mért értékei szerint a terület elhagyására való felszólítás az előírásoknak megfelelően és jól hallhatóan hangzott el. Az általuk használnál nagyobb teljesítményű berendezések alkalmazása már nem felelne meg a zajexpozícióra vonatkozó minimális egészségi és biztonsági követelményeknek, alkalmas lenne hallássérülés, dörejártalom okozására.

A Testület ezt a magyarázatot elfogadhatónak tartja, így bár – az ombudsman jelentésével összhangban – nem zárja ki, hogy a színpadi hangosítás és a rendbontással járó zaj együttesen eredményezhette azt, hogy a felszólítás nem volt megfelelően hallható és érthető a tér minden részén, e vonatkozásban jogsértést nem állapít meg.

A fokozatosság tekintetében a következők rögzítése szükséges. A Szolgálati Szabályzat 74. §-ának (5) bekezdése értelmében tömeggel szemben a csapaterő a következő kényszerítő eszközöket alkalmazhatja: a) passzív ellenállás esetén testi kényszert, b) aktív ellenszegülés esetén rendőrbotot, vegyi eszközt, ingerlőgázt, elektromos sokkoló eszközt, bilincset, pórázon vezetett szolgálati kutyát szájkosárral vagy anélkül, valamint vízágyút, c) felfegyverkezett tömeg ellenszegülésének megtörésére pirotechnikai eszközt, lóháton vagy járműkötelékben végzett kényszerosztatást.

Az Rtv. 15. §-ának (1) bekezdése szerint a rendőri intézkedés nem okozhat olyan hátrányt, amely nyilvánvalóan nem áll arányban az intézkedés törvényes céljával.

Jelen esetben a rendőrség a felfegyverkezett tömeg ellenszegülésének leküzdésére ingerlőgázt, tehát a felfegyverkezett tömeggel szemben alkalmazható eszközöknél – a Szolgálati Szabályzat 74. §-ában rögzített skála szerint – egy fokozattal kevésbé súlyos eszközt alkalmazott.

Az alkalmazott oszlatási eszközök megválasztásának mindenre kiterjedő értékelése a Testület kompetenciáját meghaladó rendőrszakmai kérdés, de a videofelvételek és az ombudsman munkatársainak jelentése alapján annyi aggálytalanul megállapítható, hogy a rendőröket ért támadás jellegének és intenzitásának fényében nem tekinthető nyilvánvalóan aránytalanak a három könnygázgránát alkalmazása, így az nem sértette az Rtv. 15. §-ában foglalt követelményt.

Abban a tekintetben, hogy a könnygáz hatása annak ellenére érintette a panaszost, hogy maga nem vett részt az erőszakos cselekményekben, a Testület a következőkre hívja fel a figyelmet. Az Rtv. 60. §-ának (2) bekezdése kimondja, hogy a tömeg szétesztatására irányuló csapaterő alkalmazása során a Rendőrség a helyszínen lévők egyéni felelősségét nem vizsgálja. Mivel az oszlatás a fent kifejtettek szerint jogszerű volt, az oszlatás során a könnygáz alkalmazása pedig a Testület megítélése szerint nem

tekinthető aránytalannak, az általa a panaszosnak okozott kellemetlenség (amelynek mértékére a Testület az alábbi pontban tér ki), a tömegoszlatás természetéből fakadó, jogszerű jogkorlátozásnak minősül.

3. A könnygáz használata és a panaszos egészséghez fűződő joga tekintetében a Testület a következőket állapította meg.

Papp Károly r. dandártábornok, a Készenléti Rendőrség parancsnoka a Testület megkeresésére küldött válaszlevelében arról nyújtott tájékoztatást, hogy a 2008. szeptember 20-án végzett tömegkezelési feladatok során a Készenléti Rendőrség kétfajta könnygázgránátot alkalmazott. Az egyik az ún. UKG (univerzális könnygázgránát), a másik a Skat Shell típusú könnygázgránát volt. A gránátok két típusának gyártója mellett a parancsnok megjelölte azok összetételét is. Eszerint a CS hatóanyaggal felszerelt UKG típusú gránát összetétele: ammónium-klorid, O-klorobenzilidin-molonilnitrit (CS) és kálium-klorát; míg a 40 mm-es Skat Shell összetétele: kálium-klorid, cukor, magnézium-karbonát, nitrocellulóz, klór-benzol 25000 mg-min/ml.

A tájékoztatás szerint mindkét eszköz szerepel a Rendőrségnél rendszeresített kényszerítő eszközök típusairól és fajtáiról szóló 63/2007.(XII. 23.) IRM rendelet mellékletében, azok rendszerbe vételi javaslatát 2007. szeptember 14-én hagyta jóvá az igazságügyi és rendészeti miniszter. Ezen időpont óta a rendőrség több alkalommal alkalmazta mindkét típusú eszközt, először 2007. október 22-én. Azóta 83 db Skat Shell és 35 db UKG gránátot használt fel a rendőrség. 2008. szeptember 20-án összesen 18 db Skat Shell és 3 db UKG típusú könnygáz gránát kilövésére került sor.

A fentiekből megállapítható, hogy a tájékoztatás szerint a rendőrség által alkalmazott gránátok egyik típusa sem tartalmazza a panaszos által feltételezett CR-gázt, így azok a panaszos által kifejtett egészségkárosító hatásokat 2008. szeptember 20-án sem eredményezhették.

Tekintettel arra, hogy a panaszos a Testület kifejezett felhívása ellenére nem csatolt olyan szakértői vagy egyéb vizsgálati anyagokat, amelyek ennek ellenkezőjét támasztották volna alá, a Testület aggálytalanul elfogadhatónak ítélte a rendőrség tájékoztatását, és megállapította, hogy CR gázt a rendőrség 2008. szeptember 20-án nem alkalmazott.

A panaszos a könnygáz hatását a következőképpen írja le: „A tér minden részén – tehát a kordontól távol eső részeken is – rendkívül sűrű könnygáz felhő keletkezett, az emberek nagy számban fuldokoltak, hánytak, összeestek, többen sokkos állapotba kerültek, ideértve minket is [...]”. Ez a beszámoló nem egyértelmű abban a tekintetben, hogy a leírt tünetek közül a panaszost személy szerint melyek érintették, a (..) r.őrm. által készített videofelvételből azonban kiderül, hogy az a panaszban is leírt szóváltás, amelyet a panaszos a Nádor utca és a Szabadság tér sarkánál folytatott egy rendőrrel a zászlót tartó férfi előállításáról 18 óra 33 perckor, azaz kevesebb mint 10 perccel a könnygáz kilövése után zajlott. A felvételen nem látszik, hogy a panaszos könnyezze,

rosszul lenne, vagy a fent leírt tünetek közül bármelyiktől is szenvedne, így a Testület szerint aggálytalanul megállapítható, hogy a panaszos egészséghez fűződő joga az oszlatás során nem szenvedett sérelmet.

4. A Testület a panaszos szabad mozgáshoz fűződő jogának a Nádor utca sarkánál és a Hazatérés templománál történt korlátozásával kapcsolatban a következőket állapította meg.

A videofelvételeken látszik, hogy a panaszos – a panaszban leírtaknak megfelelően – megpróbált visszajutni a Szabadság térre annak érdekében, hogy a zászlót tartó férfinak jogi segítséget nyújtson. Ezt a rendőrök megakadályozták, és rövid párbeszédet követően a panaszost és a társaságában lévőket elkezdték kiszorítani az Arany János utcai metró irányába, majd amikor a panaszos és társai megfordultak, és elkezdtek a Hazatérés temploma irányába sétálni, a rendőrök lelassítottak, és hagyták a panaszost és csoportját eltávolodni.

Bár a panaszos azt állítja, hogy gyakorlatilag a rendőrök tolták őket a templom előterébe, (oda ő többedmagával „szinte szó szerint bemenekült”), a Győri Rendőrkapitányság felvételén jól látszik, hogy miután a panaszos a Nádor utca irányából visszatér, megáll a templom környékét az Október 6-a utca felől elzáró, és ekkor még nem mozgó rendőrsorfallal szembe, és felelősségre vonja őket azért, mert „ugyanazt csinálják”, mint 2006-ban, gyávák, és így tovább. A viszonylag hosszú interakciót követően a panaszos a sorfaltól eltávolodik, de továbbra is a helyszínen marad, majd amikor némi idő elteltével a sorfallal megindul, hogy elzárja a templom bejáratát, még mindig nyugodt tempóban felmegy a templom előterét képező lépcsősorra.

Ezen eseménysor jogi értékelése során a Testület a következőket rögzíti. Nem volt jogellenes, hogy a Nádor utca sarkánál a rendőrök a panaszost nem engedték vissza a térre, amelynek elhagyását az oszlatáskor a rendőrség valamennyi ott tartózkodó számára kevesebb, mint 10 perccel korábban előírta. Az oszlatásra irányuló felszólításnak, mint általában a rendőri felszólításnak, a panaszos az Rtv. 19. §-a értelmében köteles lett volna engedelmessé válni, és mivel ezt nem tette meg, nem hagyta el a teret az Arany János utcai metró irányába, vele szemben a kiszorítás jogszerű volt. Ezen nem változtat az a tény sem, hogy a panaszos egy jogvédő szerv képviselőjeként kívánt a térre visszajutni, mivel e minőségében számára – a Testület tudomása szerint – sem a rendőrséggel kötött együttműködési megállapodás, sem a jogszabályok nem biztosítanak speciális jogot.

A kiszorítást követően a felvételek egyértelmű tanúsága szerint a panaszos saját akaratából tért vissza a Hazatérés templomához, elégséges ideje lett volna elhagyni a területet, azonban erre utaló szándéka a bizonyítékok alapján nem igazolható, így a panaszos mozgásszabadságának jogszerűtlen korlátozása e történések vonatkozásában sem állapítható meg.

A következő olyan eseménysor, amellyel kapcsolatban a mozgásszabadság korlátozásának lehetősége felmerül, akkor játszódott le, amikor a rendőrség a templom bejáratával szemben sorfalat alkotott, és felhívta a templom lépcsőjén állókat, hogy az Arany János utcai metró irányába hagyják el a helyszínt. A panaszos szerint a rendőri magatartás és a nagy létszám következtében annyira fenyegető volt a rendőri jelenlét, hogy másokkal együtt a panaszos sem mert elhagyni a templom vasrácsával védett területet, ami („az emberek erővel történő benntartása a templom területén”) álláspontja szerint akár a személyi szabadság megsértése büntetvény megvalósulását is jelenthette az eljáró rendőrök részéről.

Ennek ellentmond az a panaszban is rögzített tény, hogy amikor elhangzott a terület elhagyására való felszólítás, a panaszos többedmagával elhagyta a templom előterét, odasétált a rendőrsorfalhoz, párbeszédet folytatott az egyik rendőrrel, aki nemhogy megakadályozta volna a távozásban, hanem – amint azt a panasz is tartalmazza – azt közölte a panaszossal, hogy mindenkinek el kell hagynia a területet a metrómegálló irányába. Ezt követően a panaszos visszasétált a templomlépcsőhöz anélkül, hogy vele szemben bármilyen rendőri intézkedés történt volna.

Minderre tekintettel a Testület azt állapította meg, hogy a panaszos mozgásszabadságát ebben az esetben nem korlátozta a rendőrség – ő a templom előterét szabadon elhagyta, majd oda szabadon visszatért, jogkorlátozásról beszélni tehát ebben az esetben nem lehet.

III.

A fentiek alapján a Testület arra a következtetésre jutott, hogy a panaszos vonatkozásában a panaszban foglalt jogsérelmek egy része nem következett be, más része pedig jogszerű jogkorlátozásnak minősül, így az ügyben az Rtv. 93. §-ának (2) bekezdése szerinti eljárásnak van helye, amely alapján a Testület az alapvető jogot nem sértő intézkedéssel szemben előterjesztett panaszt az intézkedést foganatosító szerv vezetőjéhez átteszi.

Budapest, 2009. január 28.

Dr. Kaltenbach Jenő
elnök

Dr. Féja András
testületi tag

Dr. Kádár András Kristóf
előadó testületi tag

Iráttár

Dr. Juhász Imre és Fráterné Dr. Ferenczy Nóra

különvéleménye

**a Független Rendészeti Panasztestület 15/2009. (I. 28.) számú
állásfoglalásához**

Nem értünk egyet a Testület azon megállapításával, hogy a vizsgált ügyben alapjogot súlyosan sértő intézkedésre nem került sor, és azzal, hogy ezért a Testület a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.) 93. §-ának (2) bekezdése szerint a panasz áttételéről döntött.

Indokolás

A panaszos² a Budapest, V. kerület Szabadság téren 2008. szeptember 20-án történt köztéri demonstrációk kapcsán történt rendőri intézkedésekkel kapcsolatban terjesztette elő panaszát és kérte, hogy azt a Testület vizsgálja ki.

I.

A panaszos és jogvédő szervezetük kollégái a politikai szabadságjogaikat gyakorlók terhére elkövetett jogsértések megelőzését és hatékony kezelését célzó jogvédő ügyeleti-megfigyelői szolgálatot láttak el 2008. szeptember 20-án, a Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalom által bejelentett rendezvényen. Ennek során a Hősök terétől vonultak a Szabadság térre, ahová 18 óra körüli időben érkeztek. A felállított színpadon ekkor egyik rendezvény szónoka beszélt és azt kérdezte a jelenlévőktől, hogy „mi történik a Szabadság téri emlékműnél?”

Az emlékművet kordonnal vették körbe, amely mögött rendőrökből álló sorfal helyezkedett el, ezért a demonstráló tömeg nem tudta elhelyezni az emlékműnél a magyarellenesség áldozatai tiszteletére magával hozott cipőket. Így előbb azokkal, majd pirotechnikai eszközökkel, kövekkel, illetve nehezebb tárgyakkal is elkezdtek dobálni a rendőröket.

Ekkor – a panaszos állítása szerint – minden előzetes felszólítás nélkül könnygázgránátokat lőttek a rendőrök a tömegbe, amelynek hatására mindenki futni kezdett a Deák tér irányába. A panasz szerint az emberek fuldokoltak, hánytak, összeestek, többen sokkos állapotba kerültek és napokkal később is panaszaik voltak.

1) A panaszos tájékoztatást kért a Testülettől az alkalmazott könnygázról, annak összetételéről, töménységéről, rendszeresítéséről.

² Az Rtv. 93/A. § (8) bekezdése értelmében a panaszos személyes adatait töröltük.

2) A panaszos továbbá kifogásolta, hogy azért, mert egy rendezvényen néhány ember jogsértő magatartást tanúsít, nem lehet a békés, gyülekezési jogukat gyakorlókat emiatt szétkergetni, a rendezvényt felosztatni. Álláspontja szerint nem volt jogszerű az emlékműtől távolabb tartott rendezvény felosztatása.

II.

A Szabadság téri tüntetés egészének felosztatását követően a panaszos és számos más jelenlévő a Szabadság téri Hazatérés Temploma felé haladt, amelynek vasrácsa nyitva volt. Ekkor itt nem volt semmilyen erőszakos, közösségellenes, vagy bármilyen jogellenes cselekmény.

Amikor a panaszos – többedmagával – a rendőrök vezetőjét kereste, mint jogvédő ügyeleti szolgálatot ellátó személy, a rendőrök felszólították, hogy hagyják el a területet az Arany János utcai metró állomás irányába. Ezt követően a rendőrsorfal megindult és elkezdte kiszorítani őket. Így kerültek a Hazatérés Temploma lépcsőjéhez, ahol már kb. 200-300 fő állt és várt. Néhányan az egyik rendőr pajzsát megfogták, ennek hatására a rendőrök azonnal könnygázt fújtak rájuk. A tömeg pánikba esett és betódult a lépcsőről a templomba, ahol ez idő alatt emelkedett hangulatú istentisztelet zajlott. A kifújó könnygáz beáramlott a templom belsejébe is, ahol többen köhögni, könnyezni kezdtek.

A rendőrség utoljára 18 óra 30 perc és 18 óra 40 perc között szólította fel a templomnál lévőköt az elvonulásra. Ekkor a rendőrsorfal a templom előtt állt kb. 10 méterre, ezért a tömeg nem mozdult, tartva attól, hogy előállítják őket.

A panaszos és társai kb. 19 óra 30 perckor hagyták el a templomot és mentek a Deák térig, ahonnan mindenki békésen elvonult.

A panaszos ezzel összefüggésben a rendőri beavatkozást a lelkiismereti és vallásszabadság megsértésének tekinti és a templomban bent lévők személyi szabadságának korlátozását is panaszolja.

III.

A Testület a panasz kivizsgálásához az előterjesztett panaszon túlmenően rendőrségi dokumentumokat – írásos anyagokat, illetve kép-és hangfelvételeket – kért be a rendőrségtől írásos, amelyek értékelése alapján az alábbi következtetésekre jutott.

IV.

1) A könnygáz használatával kapcsolatban a rendőrségi tájékoztatásból egyértelműen megállapítható, hogy a megjelölt időpontban két fajta könnygázgránátot alkalmaztak a demonstrálókkal szemben.

a) CS hatóanyaggal szerelt univerzális könnygázgránátot, valamint

b) 40 mm-es Skat Shell könnygázgránátot.

Mindkét eszköz szerepel a Rendőrségnél rendszeresített kényszerítő eszközök típusairól és fajtáiról szóló 63/2007.(XII.23.)IRM rendelet mellékletében, azok rendszerbe vételi javaslatát 2007. szeptember 14-én hagyta jóvá az Igazságügyi és Rendészeti miniszter.

Ezen eszközöket a rendőrség nem 2008. szeptember 20-án használta először, hanem 2007. október 22-én és azt követően még öt alkalommal politikai, illetve sportrendezvények alkalmával. A fentiekből következően a bevetett könnygáz általános alkalmazhatósága szempontjából nem volt megállapítható jogszabálysértés.

2) A Szabadság téren történt tömegoszlatás feltételeit – a rendőrség szerint – a tömeg által tanúsított jogellenes magatartás teremtette meg. A kordonnál álló rendőröket a tömeg egy jól körülhatárolható része cipőkkel, kövekkel, tűzijáték-rakétákkal, petárdákkal, üvegekkel és molotov-koktélokkal dobálta, az emlékművet biztosító kordont rángatta, megbontotta.

A közvetlen támadás miatt 18 óra 25 perc körül 3 db könnygázgránát kilövésére került sor, ezzel egy időben a rendőrség részéről megtörtént a felszólítás a jogsértő tevékenység abbahagyására.

A Szabadság téren – a szovjet emlékműnél – tartózkodó tömeg egy része jogellenes magatartást tanúsított, a rendőri egységeket közvetlen támadás érte a felfegyverkezett tömeg részéről, ezért a tér ezen a részén – a rendőrség szerint – fennálltak a tömegoszlatás jogszabályi feltételei.

Itt kell leszögezni és kihangsúlyozni, hogy nem tartjuk indokoltnak és jogszerűnek a könnygázgránátos tömegoszlatás ilyen formáját, amely gyakorlatilag ellehetetlenítette a téren bejelentett másik rendezvény megtartását is, illetve jogsérelmet okozott olyan személyeknek, akik gyülekezési jogukat békésen kívánták gyakorolni.

A DVD felvételeken látható, hogy nem az egész tömeg viselkedett ellenségesen a rendőrökkel, sőt látható volt az a néhány hangadó is, akik dobáltak, mutogattak, sértő kifejezéssel illették a rendőröket.

A színpad és a szovjet emlékmű között egyébként volt akkora távolság, ami nem indokolta a tér azon részének a kiürítését, hiszen ott olyan emberek voltak, akik nem vettek részt semmilyen módon a szovjet emlékműnél elkövetett cselekményekben.

A Strasbourg-i Emberi Jogok Európai Bírósága szerint, ha egy tüntetés résztvevői közül egy kisebb csoport jogellenes magatartást tanúsít, ez még nem ok arra, hogy a tüntetés többségét alkotók felosztatásra, vagy szétosztatásra kerüljenek, tehát ilyen esetben is meg kell védeni a gyülekezési jogukat békésen gyakorlókat.

Az Emberi Jogok Európai Bírósága az *Ezelin v. France* ügyben ([1991] ECHR. 29; 11800/85;) kimondta: „a magánszemély az elszórtan előforduló, a tüntetésben részt

vevő más személyek által elkövetett erőszak, vagy más büntetendő cselekmények eredményeképpen sem szűnik meg élvezni a békés célú gyülekezéshez való jogot, amennyiben szándékai, vagy magatartása békés marad.”

Különösen veszélyesnek tartjuk a Testület által leszögezteket, miszerint annak tulajdonít jogi relevanciát, hogy egyrészt az Ezelin ügyben a tüntetők által elkövetett jogellenes cselekmények (sértő üzenetek firkálása középületek falára) veszélyessége lényegesen elmaradt a jelen ügyben értékelendő cselekményekétől; másrészt az *Ezelin v. France ügy* panaszosát a rendezvényen való részvételéért a helyi ügyvédi kamara fegyelmi büntetésben részesítette, tehát a rá kirótt – és a strasbourgi bíróság szerint a gyülekezési jog arányos korlátozását meghaladó – jogkövetkezmény az Ezelin ügy panaszosát nagyobb fokban érintette, mint jelen ügy panaszosát. Álláspontunk szerint a cselekmények veszélyességének az összevetése nem a Testület hatásköre, különös tekintettel arra, hogy az *Ezelin v. France ügyben* nem volt lehetősége vizsgálatot tartani. A Testület azon álláspontja pedig, hogy a jelen ügyben „strasbourgi” mércével mérve indokolt lett volt az oszlatás, teljességgel tarthatatlan, ugyanis ilyen mérce nem létezik. A panaszos egyéb tagsági viszonyból származó felelősségre vonásának hiánya a jelen ügy szempontjából szintén irreleváns.

A Testület azon megállapítása, hogy a fentiekén túl a rendőrséget a konkrét ügyben kógens szabályok kötelezték volna az oszlatásra, azért nem fogadható el számunkra, mert ily módon mintegy „jóváhagyja” azt az alkotmánysértő rendőrségi gyakorlatot, amely negligálja egy hatályos törvény, az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1993. évi XXXI. törvény direkt alkalmazását.

Álláspontunk szerint a Rendőrségnek kifejezetten védenie kell a gyűlésen résztvevőket, beleértve, például az esetleges rendbontók, garázda elemek távoltartását, kiemelését vagy saját rendvédelmi erőinek féken tartását is.

A Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény (a továbbiakban: Alkotmány) 62. §-ának (1) bekezdése kimondja, hogy „A Magyar Köztársaság elismeri a békés gyülekezés jogát és biztosítja annak szabad gyakorlását.”

Az Alkotmánybíróság szerint : „Az Alkotmánybíróságnak azon álláspontja, hogy az államot pozitív kötelezettségek is terhelik az alapjogok biztosítását illetően, már ítélezési gyakorlatának korai szakaszában kialakult. A 64/1991. (XII. 17.) AB határozatában például az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az állam kötelessége az alapvető jogok tiszteletben tartásában »nem merül ki abban, hogy tartózkodnia kell megsértésüktől, hanem magában foglalja azt is, hogy gondoskodnia kell az érvényesülésükhöz szükséges feltételekről«. Ebből az is következik, hogy a hatóságnak szükség esetén akár erő alkalmazásával is biztosítania kell a jogszerűen tartott gyűlések lebonyolítását, illetőleg meg kell akadályoznia, hogy azt mások megzavarják. Ennek az állami kötelezettségnek ad törvényi kifejezést többek között a Gytv. 11. § (2) bekezdése, illetőleg a Btk. 228/A. és 271/A. §-ai. De ezt fejezi ki a Gytv. 1. §-a is, amikor azt nyilvánítja ki, hogy az állam biztosítja a békés gyülekezés

jogának zavartalan – más szavakkal kifejezve: mások által nem megzavarható – gyakorlását.” [55/2001. (XI. 29.) AB határozat]

Ez a tágabb értelemben az államra háruló kötelezettség egyébként az Emberi Jogok Európai Bíróságának esetjogából is egyértelműen kitűnik. Ennek alapján a hatóságoknak kötelessége olyan intézkedések meghozatala, mely a törvényes tüntetések tervezettek szerinti lefolyását biztosítani tudja és minden állampolgár biztonságát garantálja. Megjegyezzük, hogy az Alkotmánybíróság fent hivatkozott 55/2001. (XI. 29.) AB határozatában utal az Európai Emberi Jogi Bíróság 1988. június 21-ei – a *Plattform Ärzte für das Leben vs. Austria* – ítéletének kihirdetése óta fennálló, fent vázolt töretlen ítélkezési gyakorlatára is.

A fentiek alapján a panasznak a tömegosztatásra, annak módjára, illetve a rendezvények felosztatására és szétkergetésére vonatkozó része helytálló, a rendőrség intézkedései e tekintetben jelentősen korlátozták a rendezvényeken résztvevők alapjait, nevezetesen az Alkotmány

- 1) 61. §-ának (1) bekezdése szerinti szabad véleménynyilvánításhoz való jogot,
- 2) 62. §-ának (1) bekezdése szerinti békés gyülekezéshez való jogot, és
- 3) 70/D.§-ának (1) bekezdésében szabályozott, a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jogot.

A rendőrség intézkedései az Alkotmánnyal szoros összhangban álló 1993. évi XXXI. törvény rendelkezéseit is sértették, így a 10. Cikk szerinti véleménynyilvánítás szabadságához való jogot, és a 11. Cikk szerinti gyülekezési szabadságot mint alapvető szabadságjogot.

V.

A Hazatérés Templománál történt rendőri intézkedés kapcsán egyetértünk a Testület azon megállapításával, hogy a panaszos képviseleti minőségben való fellépésének jogcímét is vizsgálta. Az Rtv. 92. §-ának (1) bekezdése alapján ugyanis panasszal az fordulhat a Testülethez, akinek az Rtv. IV., V. és VI. fejezetében meghatározott kötelezettség megsértése, a rendőri intézkedés, annak elmulasztása, a kényszerítő eszköz alkalmazása (együttesen: intézkedés) alapvető jogát sértette. E jogszabályhely értelmében a rendőri intézkedések folytán előállt jogsérelmek orvoslását mindenki csak a maga vonatkozásában kérheti. Ugyan az Rtv. 92. §-ának (3) bekezdése lehetőséget biztosít jogvédő szervezetek fellépésre is, azonban csak jogi képviselőként, egyéni panaszosok meghatalmazása alapján – *actio popularis* jellegű panaszok tehát nem nyújthatók be.

Mivel a panaszos nem csatolt be a rendezvény résztvevőitől meghatalmazást, a Testület nem foglalkozhatott a panaszos által felsorolt valamennyi kérdéssel – így a Hazatérés Templománál a lelkiismereti és vallásszabadság sérelmével összefüggő kérdések érdemi vizsgálatával sem –, vizsgálatát csak a panaszos alapvető jogait ért esetleges sérelmekre kellett korlátoznia. Ilyennek minősült a Szabadság téren 2008.

szeptember 20-án, a Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalom által bejelentett rendezvényen történt tömegoszlatás, amely a panaszost közvetlenül és személyében érintette, így az érdemi vizsgálatnak akadálya nem volt.

Budapest, 2009. január 28.

Dr. Juhász Imre

kisebbségi véleménye miatt korábbi
előadó testületi tag,
elnökhelyettes

Fráterné dr. Ferenczy Nóra

testületi tag

Független Rendészeti Panasztestület